

Reakce MPSV na písemné vyjádření prezidenta doprovázející jeho podpis novely zákona o důchodovém pojištění

Prezident Petr Pavel podepsal 1. 9. 2023 novelu zákona o důchodovém pojištění, z jeho vyjádření je však patrné, že k některým bodům novely má výhrady. Například v otázce mimořádné valorizace by postupoval ještě přísněji, než navrhuji zákonodárci. Novele současně vytýká, že pro zkrácení délky odchodu do předčasného důchodu neponechala veřejnosti dostatečný čas na to, aby se s touto změnou mohla seznámit.

Pravidelná lednová valorizace důchodů byla v zákoně zakotvena v roce 2003 a ke zvýšení důchodů mělo dojít pouze tehdy, pokud růst cen od předchozí valorizace překročil 5 %. Co se týká mimořádných valorizací, tak ty byly od této legislativní úpravy až do loňského roku uplatněny pouze jednou, a to v srpnu 2008 v návaznosti na vysoký růst cen v roce 2007. Od té doby došlo k další mimořádné valorizaci až v roce 2022 - tedy po čtrnácti letech.

Mimořádné valorizace 2008 a poté až 2022

„Na rozdíl od řádných valorizací dochází k těm mimořádným opravdu velmi zřídka, proto teprve až praxe v roce 2022 ukázala, že mimořádná valorizace přidá nejméně těm, kdo pobírají nízký důchod, a naopak nejvíce přidáno dostanou ti, jejichž důchod je vysoký. To jde však zcela proti smyslu mimořádné valorizace, kdy je zapotřebí se nejvíce postarat o ty, jejichž příjem vlivem inflace přestává stačit k tomu, aby mohli důstojně žít,“ uvedl **ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka (KDU-ČSL)**, který tímto odmítl výtku pana prezidenta, že připravená novela nevede u mimořádných valorizací k fiskální konsolidaci.

Novela docílí úspor jen jako celek

Základní přínos novely ke konsolidaci veřejných financí však spočívá v trvalé úpravě institutu pravidelné valorizace, konkrétně ve snížení podílu reálných mezd na valorizaci na jednu třetinu a ve zrušení režimu hodnocení dvou cenových indexů s promítnutím vyššího růstu do valorizace. Toto základní opatření novely, mimo jiné znamená návrat k dlouhodobě zakotvenému mechanismu ve valorizaci před rokem 2018. Znamená to dostatečnou ochranu příjemců důchodů proti cenovému nárůstu, které přitom bude přispívat ke každoroční konsolidaci veřejných financí a po plném náběhu efektu opatření přinese zásadní úsporu v rozsahu 0,5 – 0,6 % hrubého domácího produktu ročně.

Ochrana nízkopříjmových důchodců

„Naší povinností je, postarat se v případě mimořádné situace i o ty nejchudší. Inflace jim v takovém případě sebere větší část jejich příjmů, avšak právě jim byl díky mimořádné valorizaci až doposud jejich důchod navýšen nejmenší částkou. Nová úprava nyní povede k tomu, že dále už nebudeme díky valorizacím tak dramaticky prohlubovat rozdíl mezi lidmi s nižším a vyšším příjmem. Novela tak ukončuje nespravedlnost, díky které současný model mimořádné valorizace trvale zvětšoval rozdíly mezi nízkopříjmovými důchodci a těmi, kteří brali nadprůměrné důchody. Pokud bychom měli tato opatření použít stejně jako doposud jednou za zhruba patnáct let, kdy ze státního rozpočtu vydáme o něco více,

ale úprava pravidelné valorizace přináší výrazně vyšší úsporu každý rok je, to rozumně vyvážená nutnost úspor s ochranou osob s nižšími příjmy," dodal ministr Jurečka.

Veřejnost o termínu zpřísnění odchodu do důchodu ví už od jara 2023

Pan prezident se ve svém vyjádření k novele zákona o důchodovém pojištění dále zmiňoval o tom, že veřejnost nebyla dostatečně včas informována o tom, od kdy ke zpřísnění podmínek pro předčasný odchod do důchodu dojde. Nicméně parametry změn ministerstvo práce a sociálních věcí i ministr Jurečka spolu s příslušným předpokládaným termínem od září 2023 začali komunikovat už od jara 2023.

S blížícím se termínem zpřísnění dostávala ČSSZ více žádostí o předčasný důchod

Z dostupných údajů je zřejmé, že veřejnost tuto zprávu zaznamenala dostatečně, což vidíme nejen v počtu dotazů, jejichž počet stoupal spolu s blížícím se termínem předpokládaného zpřísnění, ale také z počtu podaných žádostí o předčasný důchod, který je i letos ve srovnání s rokem 2021 výrazně vyšší.

„Z našich dat je navíc zřejmé, že zkrácení lhůty pro odchod do předčasného důchodu z pěti na tři roky není pro většinu žadatelů překážkou," uvedl **František Boháček, ústřední ředitel ČSSZ**, který dodal, že v minulosti drtivá většina žadatelů odcházela do předčasného důchodu v rozmezí do tří let před řádným termínem. *„Změna nastala až v loňském roce, kdy o předčasný důchod začali žádat lidé především z důvodu finanční výhodnosti, a ne jako v minulosti proto, že by potřebovali akutně vyřešit svoji životní situaci nebo že chtěli odejít do důchodu dříve, a to i za cenu nižších příjmů,"* upřesnil Boháček.

MPSV si velmi váží skutečnosti, že prezident republiky zákon podepsal a stejně jako vláda podporuje úsilí snížit budoucí deficit mezi příjmy z pojistného a výdaji na důchody. Ten by bez realizace stabilizačních opatření z důvodu demografického vývoje neúměrně narůstal a pravděpodobně by si vynutil v horizontu nejpozději 10 až 15 let radikální úsporná opatření zasahující skokově příjmovou situaci seniorů.